

УДК 340.13 / 352

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-3\(57\)-1007-1019](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-3(57)-1007-1019)

Іщук Сергій Іванович доктор юридичних наук, професор кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового інституту права імені Іоанікія Малиновського, Національний університет «Острозька академія», м. Острог, <https://orcid.org/0000-0002-3080-3870>

Михальчук Богдан Сергійович доктор філософії в галузі права, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права імені Іоанікія Малиновського, Національний університет «Острозька академія», м. Острог, <https://orcid.org/0000-0001-5283-3547>

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз правових аспектів та викликів впровадження громадського контролю на місцевому рівні в Україні. Досліджено нормативно-правову базу, що регулює громадський контроль, зокрема у контексті змін до Закону України «Про місцеве самоврядування», а також суміжних нормативних актів, які визначають повноваження громадянського суспільства щодо моніторингу діяльності органів місцевої влади. Охарактеризовано окремі форми громадського контролю, їх функціональне призначення та класифікацію за рівнем правової формалізації. Проаналізовано проблеми ефективної імплементації форм громадського контролю, серед яких низький рівень правової обізнаності населення, брак механізмів належного інформування громадськості про інструменти участі, низька якість локальної законодавчої регламентації, недостатня інституційна спроможність органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства, а також відсутність ефективного механізму відповідальності за невиконання рішень, ухвалених на основі громадських ініціатив.

Подано порівняльний аналіз європейських підходів до організації громадського контролю, зокрема у країнах із розвиненою традицією учасницької демократії. Визначено перспективи їх адаптації до українського правового поля, враховуючи особливості правової системи, рівень децентралізації та стан розвитку громадянського суспільства. На основі емпіричних даних сформульовано рекомендації щодо удосконалення механізмів громадського контролю, зокрема через розвиток цифрових інструментів громадської участі, впровадження сучасних технологічних платформ для моніторингу діяльності

місцевої влади, розширення правових можливостей територіальних громад у питаннях ухвалення рішень, посилення локальної нормативно-правової бази, а також розроблення комплексних програм взаємодії між органами місцевого самоврядування, громадянським суспільством і приватним сектором. Окремо підкреслено необхідність підвищення рівня громадянської освіти, створення відкритих баз даних щодо роботи місцевої влади, залучення незалежних експертних організацій до оцінки ефективності громадського контролю та забезпечення стабільного фінансування громадських ініціатив у сфері місцевого самоврядування.

Ключові слова: місцеве самоврядування, територіальна громада, учасницька демократія, форми громадського контролю, права людини, децентралізація, громадянське суспільство, цифрові інструменти.

Ishchuk Serhii Ivanovych Doctor of Law, Professor of the Department of Theory and History of State and Law at the Ioanykii Malynovskyi Educational and Scientific Institute of Law, National University «Ostroh Academy», Ostroh, <https://orcid.org/0000-0002-3080-3870>

Mykhalchuk Bohdan Serhiiiovych Doctor of Philosophy in Law, Senior Lecturer at the Department of Civil Law Disciplines of the Ioanykii Malynovskyi Educational and Scientific Institute of Law, National University «Ostroh Academy», Ostroh, <https://orcid.org/0000-0001-5283-3547>

LOCAL PUBLIC CONTROL: LEGAL FRAMEWORKS AND IMPLEMENTATION CHALLENGES

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of the legal aspects and challenges of implementing public control at the local level in Ukraine. It examines the regulatory framework governing public control, particularly in the context of amendments to the Law of Ukraine «On Local Self-Government», as well as related legislative acts that define the powers of civil society in monitoring the activities of local authorities. Various forms of public control are characterized, their functional purpose is outlined, and their classification based on the level of legal formalization is provided.

The article analyzes the challenges in the effective implementation of public control mechanisms, including the low level of legal awareness among the population, the lack of mechanisms for properly informing the public about participation tools, the poor quality of local legislative regulation, the insufficient institutional capacity of local self-government bodies and civil society, as well as the absence of an effective accountability mechanism for non-compliance with decisions based on public initiatives.

A comparative analysis of European approaches to organizing public control is presented, particularly in countries with a well-developed tradition of participatory democracy. The prospects for their adaptation to the Ukrainian legal framework are identified, taking into account the peculiarities of the legal system, the level of decentralization, and the state of civil society development. Based on empirical data, recommendations are formulated to improve public control mechanisms, including the development of digital tools for civic engagement, the introduction of modern technological platforms for monitoring local government activities, the expansion of legal opportunities for territorial communities in decision-making processes, strengthening the local regulatory framework, and the development of comprehensive cooperation programs between local self-government bodies, civil society, and the private sector. The necessity of enhancing civic education, creating open databases on local government activities, engaging independent expert organizations in assessing the effectiveness of public control, and ensuring stable funding for civic initiatives in the field of local self-governance is particularly emphasized.

Keywords: local self-government, territorial community, participatory democracy, forms of public control, human rights, decentralization, civil society, digital tools.

Постановка проблеми. Участь громадян у процесах прийняття рішень на місцевому рівні є основоположним елементом демократичного врядування та забезпечення підзвітності органів місцевої влади. Право на участь в управлінні державними справами – як через обраних представників, так і безпосередньо – гарантується Конституцією України [7], а також посилюється державними зобов'язаннями щодо дотримання норм Європейської хартії місцевого самоврядування [5].

Належні правові умови та гарантії для реалізації різноманітних форм громадської участі на місцевому рівні є важливим аспектом у процесах розвитку спроможностей територіальних громад України до самоврядування. Залежно від свого функціонального призначення, форми громадської участі у той чи інший спосіб створюють передумови для добросовісних підходів та підвищення рівня прозорості органів місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки до вивчення теорії та практики застосування учасницької демократії на місцевому рівні в Україні зверталися І. Корж, М. Пивовар, С. Приходько, І. Шумляєва та ін. Аналіз питань правового регулювання та особливостей застосування форм громадського контролю з'являється в наукових розвідках С. Вітвіцького, О. Гриник, Н. Головай, А. Денисової, І. Сисоєвої, О. Столяра, О. Ткалі та ін.

Мета статті – проаналізувати особливості застосування громадського контролю як окремої форми громадської участі на місцях, а також окреслити

його правовий статус відповідно до законодавчих змін та наявної практики локальної правотворчості в окремих територіальних громадах.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні спостерігаємо зростання наукового інтересу до поглибленого вивчення тематики учасницької демократії та окремих форм громадської участі – як через сферу громадського контролю, так і інших форм безпосереднього прийняття рішень на місцевому рівні. Олександр Смоляр у своєму дисертаційному дослідженні вивчає зміст державного та громадського контролю у сфері місцевого самоврядування. Науковець пропонує визначати громадський контроль як «цілеспрямовану діяльність об'єднань громадян, інших інститутів громадянського суспільства з метою недопущення дій підконтрольних органів та посадових осіб місцевого самоврядування поза межами законності й правопорядку, попередження можливих відхилень у їх роботі, усунення причин, які породжують таку невідповідність, та негативних наслідків» [12, С. 6]. Дослідник висуває низку пропозицій щодо посилення системи громадського контролю на місцевому рівні, зокрема, пропонує запровадити «інститут місцевих омбудсменів» [12] як окрему представницьку особу, яку обирає населення задля «захисту муніципальних прав громадян і контролю за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування» [12, С. 6]. Попри наявність такої практики в окремих державах зі сталою системою демократичного врядування на місцях, наприклад, у Великій Британії [1], наведена пропозиція викликає низку запитань щодо правового статусу, незалежності та ефективності такого інституту в контексті поточного стану розвитку системи місцевого самоврядування в Україні. По-перше, пропозиція виборності цієї посади створює суттєві ризики її політичної заангажованості, що може впливати на подальше необ'єктивне прийняття рішень. По-друге, через розвиток концепту громадської участі на місцевому рівні доцільно посилювати вже існуючі форми громадського контролю, щоб утверджувати здатність територіальної громади вирішувати питання місцевого значення відповідно до існуючих конституційних гарантій. Цей підхід не перекладатиме відповідальність на окрему виборну особу, а фіксуватиме конституційне право жителів громади на участь у безпосередньому прийнятті рішень. Відтак у контексті децентралізації вбачаємо пріоритетним розширення можливостей жителів громади та місцевих громадських організацій щодо впровадження ефективного громадського контролю в різних суспільно важливих сферах, таких як екологія, забезпечення прав людини, протидія корупції тощо.

Дослідниця Аліна Денисова висвітлює підходи до розуміння сутності громадського контролю, визначаючи його мету як «захист прав і свобод громадян від порушення об'єктами громадського контролю або ініціювання усунення раніше допущених порушень актів законодавства, законних

інтересів фізичних та юридичних осіб» [4, С. 197]. Доповнюючи міркування дослідниці, варто зазначити, що громадський контроль на місцевому рівні можна визначити як окрему форму громадської участі, що забезпечує можливість жителям територіальної громади долучатися до вирішення питань місцевого значення через здійснення моніторингу та оцінки ефективності, а також надання пропозицій, рішень, зауваг до розгляду та врахування органами місцевої влади за результатами проведених активностей.

Громадський контроль, окрім визначених завдань виявлення окремих управлінських проблем чи колізій у локальній правотворчості, виконує також превентивну функцію, зокрема у мінімізації корупційних ризиків у діяльності органів місцевої влади. Такий підхід до розвитку учасницької демократії на місцевому рівні слугує додатковим запобіжником для виявлення порушень на ранніх етапах ще до того, як вони трансформуються у серйозні проблеми для громади з потенційними кризовими наслідками. Такі наслідки, наприклад, ми почасти можемо бачити у вигляді, як мінімум, адміністративних протоколів про порушення потенційного та реального конфліктів інтересів, порушення процедур декларування посадовими особами та іншими зловживаннями під час прийняття рішень на місцях.

Про проблему відсутності належного правового регулювання громадського контролю зауважують науковці Надія Головай, Олена Гриник, Інна Сисоєва. Вивчаючи питання громадського контролю як форми соціального аудиту, дослідники подають короткий SWOT-аналіз щодо «оцінювання послуг громадою» та «опитування громади» як форм громадського контролю на місцях [11]. Сьогодні на законодавчому рівні маємо доповнену рамку форм громадської участі на місцях, де окреслені вище поняття за змістом мають відображення у таких формах громадської участі як публічні консультації та громадське оцінювання діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Також попри відсутність фіксації громадської експертизи як окремої форми у Законі №280/97, можемо спостерігати її закріплення на рівні статутів окремих територіальних громад обласних центрів. За змістом громадська експертиза частково відповідає застосованому поняттю «фактичні перевірки» у наведеній науковій розвідці або ж уже встановленій у законодавстві процедурі громадського оцінювання у ст. 13.4 Закону № 280/97.

Відтак через застосування SWOT-аналізу дослідники фіксують найбільш продуктивні сфери для застосування форм громадського контролю, серед яких: реалізація політики містобудування та інфраструктури; соціальне забезпечення та перевірка ефективності програм; контроль за витрачанням бюджетних коштів; антикорупційні заходи [11]. Попри поширеність методу SWOT-аналізу щодо окремих форм громадської участі на місцевому рівні – його застосування є виправданим, враховуючи важливість контексту та

особливостей окремої територіальної громади. Тому його цілком можна вважати базовим методом під час застосування конкретних форм громадської участі на місцях. Також серед окремих практичних інструментів під час проведення громадського контролю дослідники виокремлюють метод «оціночних карт». Цей формат опитування застосовують для оцінювання окремих програм чи напрямів із застереженням про два кола опитування як мінімально допустимої норми [11].

Проблематику правового регулювання громадського контролю достатньо об'ємно розглядають в наукових колах ще з 2013 року, зокрема Олена Ткаля [13], Сергій Вітвіцький [3] та ін. Питання необхідності окремого нормативно-правового акту, що регулює порядок застосування форм громадського контролю, зокрема і на місцевому рівні, є дискусійним. Наприклад, ще 2015 року у Верховній Раді України був зареєстрований проєкт Закону України № 2737-1 «Про громадський контроль», який міг би доповнити на той час поточну систему громадської участі. Проте зміст законопроєкту не відповідав основним принципам учасницької демократії, серед яких – прозорість, відкритість, залученість, інклюзивність та незалежність. Запропонований проєкт закону містить ряд норм, які суперечать вищенаведеним принципам. Зокрема, визначення обмеженого складу суб'єктів громадського контролю через формулювання «зареєстровані в установленому законом порядку громадські об'єднання, до мети діяльності яких статутом віднесено здійснення громадського контролю» [8] обмежує реальну участь громадян у контролі за публічними органами та суперечить принципу відкритості. Важливо, щоб законодавство визнавало не лише формально зареєстровані організації, а й ширше коло суб'єктів громадського контролю, включаючи незалежні ініціативи та активістів.

Питання залучення жителів територіальних громад до процесів прийняття рішень на місцях актуалізується в новому світлі після підписання Президентом України змін до Закону України «Про місцеве самоврядування» (далі – Закон №280/97) [9]. З 8 січня він доповнений як процедурними аспектами, так і розширеним переліком форм громадської участі. До 2027 року органи місцевого самоврядування мають час на оновлення актів локальної правотворчості відповідно до законодавчих змін. Серед нововведень можна виокремити такі пункти, що доповнюють систему громадської участі на місцевому рівні: 1) передбачається обов'язковість статутів територіальних громад як установчого документу, у якому забезпечується право жителів громади на участь у вирішенні питань місцевого значення; 2) доповнюється суб'єктний склад через уведення терміну «житель», із врахуванням внутрішньої міграції та окреслення правового статусу внутрішньо переміщених осіб у громаді; 3) деталізується порядок проведення вже наявних у Законі № 280/97

форм громадської участі; 4) уточнюється порядок звітності для депутатів та голів територіальних громад; 5) розширюється невиключний перелік форм громадської участі через публічні консультації, участь у роботі консультативно-дорадчих органів, плануванні бюджету громади [9]. Отож можна стверджувати, що прийняті законодавчі зміни є суттєвим кроком у доповненні концепту народовладдя на місцевому рівні, що надає жителям територіальних громад інструменти впливу на прийняття рішень та забезпечує можливість посилення взаємодії жителів з органами місцевої влади.

Такі законодавчі зміни до Закону №280/97 доповнюють систему локального народовладдя, що дає поштовх до застосування форм громадської участі в українських громадах та породжує подальші наукові розвідки, зокрема у сфері громадського контролю на місцях. Вважаємо, що застосовний підхід у нещодавно прийнятому Законі №280/97 не обмежувати коло суб'єктів громадського контролю (за загальним правилом) та його фіксацію у формах громадської участі вважаємо таким, що цілком відповідає демократичним засадам.

Серед доповненого в Законі №280/97 переліку форм громадської участі на місцевому рівні, можна виокремити класифікацію за функціональним призначенням громадського контролю:

а) спеціалізовані форми громадського контролю (прямі) – впроваджуються для здійснення контролю за діяльністю органів місцевої влади та використанням ресурсів громади. Такою формою громадського контролю відповідно до Закону №280/97 є громадське оцінювання діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування [9]. Серед інших форм громадської участі на практиці можемо згадати громадську експертизу, громадські ради при органах місцевого самоврядування, громадський антикорупційний моніторинг (зовнішня оцінка корупційних ризиків), запити на публічну інформацію щодо діяльності місцевої влади тощо;

б) форми громадської участі, що містять елемент громадського контролю (непрямі форми громадського контролю) – не є суто контрольними за своїм змістом, але можуть бути використані для оцінки ефективності влади та впливу на прийняття рішень. До таких форм відповідно до Закону №280/97 зараховуємо: загальні збори жителів, місцеві ініціативи, громадські слухання, участь жителів у плануванні та розподілі коштів місцевого бюджету, публічні консультації, консультативно-дорадчі органи при органах та/або посадових особах місцевого самоврядування. Окрім переліку, встановленого в Законі №280/97, до інших форм непрямого громадського контролю належать звернення громадян, електронні петиції та інші;

в) форми громадської участі, не призначені для громадського контролю – спрямовані переважно на співпрацю громади та влади, але не передбачають

механізмів контролю. Наприклад: молодіжні ради при органах місцевого самоврядування, волонтерські ініціативи у співпраці з владою, бюджет участі тощо.

Також на основі вищенаведеної класифікації можемо розподілити форми громадського контролю на: а) формалізовані – закріплені процедури у нормативно-правових актах; б) неформалізовані – незакріплені процедури у нормативно-правових актах (журналістські розслідування, антикорупційні кампанії, вуличні акції тощо). Водночас важливо зазначити, що такі класифікації є загальними і спрощеними, а контекст та результат локальної правотворчості конкретної територіальної громади можуть надавати окремого змісту та додаткових функцій тим чи іншим формам громадської участі.

Практика застосування форм громадського контролю на місцевому рівні в Україні все ще знаходиться на початковому етапі і не має значних успіхів ні з погляду якісних результатів, ні з погляду кількісних показників залученості. Переконатись у цьому можна на прикладі одного з останніх аналітичних матеріалів «Аналітичний звіт за результатами дослідження громадської участі у прийнятті політичних рішень у 30-ти територіальних громадах Житомирської, Закарпатської та Львівської областей» [2]. На основі емпіричних даних можемо виокремити ряд узагальнених висновків щодо стану використання форм громадського контролю. Наприклад, громадська експертиза як пряма форма громадського контролю відбувалася лише у 4 із 50 громад [2, С. 40]. При цьому дослідники також фіксують часте нерозуміння терміну «громадська експертиза», що може впливати на отримані результати. Водночас сам факт нерозуміння термінологічного словника лише додатково підтверджує маргіналізований статус окремих форм громадського контролю та низьку спроможність населення до громадської експертизи.

Громадські ради як непряму форму громадського контролю запроваджено лише у 6 із 30 територіальних громад Житомирської, Закарпатської та Львівської областей. При цьому фіксується небажання переважної більшості органів місцевого самоврядування впроваджувати громадські ради, а «діючі» окреслюються переважно як неактивні та неконструктивні [2]. Хоча в окремих громадах сталими є освітні заходи, загалом місцеві ради не проводять системного навчання для громадян щодо застосування форм участі [2, С. 35].

Використання цифрових інструментів почасти фіксується дослідниками як інструмент для посилення різноманітних форм громадської участі, проте лише 17 громад серед досліджуваних зареєстровані на платформі місцевої електронної демократії «e-Dem», а 3 громади використовують систему електронного голосування «Голос» [2, С. 20]. При цьому «Facebook» вважається основним каналом комунікації з громадою, що не є ефективним комунікаційним інструментом для молоді як цільової аудиторії, для якої більш популярними є інші соціальні мережі [10].

Результати аналітичного звіту фіксують, що 30 громад дозволяють мешканцям вільно відвідувати засідання рад, але лише 18 публікують протоколи засідань і 14 громад ведуть трансляції [2, С. 28]. Ряд громад забороняють відвідувати засідання виконкому, і лише 10 громад оприлюднюють протоколи цих засідань [2, С. 29]. Ці окремі факти щодо рівня відкритості органів місцевого самоврядування унеможливають проведення громадського контролю навіть на рівні простого моніторингу за діяльністю у прийнятті рішень. Також ефективність форм громадського контролю завжди залежить від якості побудованих взаємодій між посадовими особами органу місцевого самоврядування та локальними громадськими організаціями. У цьому контексті варто зазначити, що лише у 20% громад передбачено фінансову підтримку громадських організацій у місцевих програмах, і ця допомога здебільшого спрямована на спортивні та молодіжні ініціативи [2, С. 23].

На основі наведених фактів можемо підтвердити гіпотезу щодо початкового етапу розвитку культури громадського контролю за діяльністю органів місцевої влади в Україні. Більше того, окремі показники демонструють суттєві виклики у загальних підходах до побудови системи громадської участі на місцях через низьку активність громадських рад, проблеми з прозорістю інституцій та низький рівень застосування форм громадської участі.

Для порівняння, досвід європейських країн демонструє, що ефективні форми громадського контролю потребують трьох передумов: 1) чіткої законодавчої бази; 2) належного рівня відкритості органів місцевого самоврядування; 3) широкої участі громадян у процесах прийняття рішень [6]. Наприклад, у Франції діє система рад районів та консультативних комітетів, які залучають громадян до місцевого самоврядування [6, С. 4]. Громадяни мають можливість оскаржувати рішення місцевої влади через адміністративні суди, що сприяє правовому захисту їхніх інтересів [6, С. 5]. У Німеччині широко використовуються громадські ініціативи та місцеві референдуми, а в разі невиконання їхніх результатів мешканці можуть звертатися до суду [6, С. 6]. Система публічного контролю Швеції включає судовий нагляд за діяльністю органів місцевого самоврядування, прозорий доступ до інформації та громадські обговорення [6, С. 7]. Досвід Румунії та Болгарії показує важливість законодавчих норм, що гарантують відкритість органів влади та прозорість бюджетного процесу. Зокрема, у місті Брашов місцева влада організовує публічні слухання щодо фінансів, що дозволяє мешканцям визначати пріоритети витрат [6, С. 8].

Вкотре варто зазначити, що ключовим фактором успішного громадського контролю є доступ до інформації, що забезпечений на рівні законодавства багатьох європейських країн. Наприклад, у Великій Британії діє презумпція відкритого доступу до державних документів, а органи влади мають довести

необхідність обмеження доступу, якщо існує потреба їх застосування [6, С. 9]. У Франції органи місцевого самоврядування зобов'язані публікувати бюджети та фінансові документи, що підвищує рівень прозорості [6, С. 10]. Короткий огляд європейської практики у поданому звіті свідчить про те, що ефективний громадський контроль базується на: 1) розмаїтті у формах громадської участі (консультативні ради, громадські ініціативи, референдуми тощо); 2) відкритості органів місцевого самоврядування (публікація документів, онлайн-трансляції засідань); 3) можливості оскарження рішень через судові механізми; 4) залученні цифрових технологій для сприяння участі громадян.

Врахування європейських підходів до громадського контролю є важливим орієнтиром для розвитку демократичних механізмів в Україні. Водночас ключовим є врахування специфічного контексту українських громад, особливо в умовах повномасштабної війни, яка суттєво впливає на управлінські процеси та пріоритети місцевого самоврядування. Попри складні умови, українське суспільство демонструє високий рівень самоорганізації та прагнення до прозорого врядування. Громадський контроль розвивається як важливий інструмент взаємодії у суспільстві. Важливим у цьому процесі є не просто запозичення європейських моделей, а їх адаптація до українських реалій, враховуючи наявні інституційні та соціальні особливості. Більше того практика запровадження окремих форм громадської участі, наприклад громадського бюджету, у період до повномасштабної війни, показувала спроможність українських територіальних громад до генерації інноваційних способів залучення громадян до прийняття рішень.

Тому одним із ефективних способів посилення громадського контролю в умовах обмежених бюджетних можливостей є реалізація комплексних програм у форматі співпраці організацій громадянського суспільства, органів місцевого самоврядування та приватного сектору. Такий підхід дозволяє поєднати різні ресурси, компетенції та інструменти для підвищення ефективності громадської участі та забезпечення прозорості управлінських процесів.

Висновки. Громадський контроль є важливим інструментом забезпечення прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування, а також ключовим елементом розвитку учасницької демократії в Україні. Аналіз законодавчих змін та практики громадської участі на місцевому рівні свідчить про поступове розширення можливостей впливу громадян на ухвалення рішень. Водночас емпіричні дані демонструють, що більшість форм громадського контролю поки що залишаються недостатньо ефективними через низьку поінформованість населення, брак правових механізмів реалізації та недостатню інституційну спроможність громад. Прийняті законодавчі новації, зокрема оновлення Закону № 280/97, створюють передумови для посилення

громадського контролю. Водночас ефективність цих змін, як демонструє європейський досвід, залежатиме не лише від законодавчих норм, а від доступу до інформації, цифрових платформ участі та можливостей оскарження рішень.

Враховуючи складні умови, в яких перебувають українські громади внаслідок війни, ключовими напрямками розвитку громадського контролю мають стати: 1) розширення правової обізнаності громадян через інформаційні кампанії як від органів влади, так і від організацій громадянського суспільства; 2) посилення інституційної спроможності громадських організацій здійснювати громадський контроль через кроссекторальні програми, що вибудовують взаємодію між організаціями громадського суспільства, приватного сектору і місцевої влади. Такий підхід зокрема допоможе мінімізувати залежність від зовнішнього фінансування, наприклад, від міжнародних донорів, які можуть змінювати пріоритети у підтримці громадської участі; 3) розвиток та вдосконалення цифрових платформ для громадської участі, що спрощує доступ громадян до механізмів контролю та підвищує рівень залученості.

Таким чином, громадський контроль у територіальних громадах України залишається перспективним напрямом дослідження як у теорії учасницької демократії, так і на практиці впровадження різноманітних форм громадської участі. Важливим у цьому процесі є забезпечення комплексності у підходах через врахування якості локальної нормативно-правової бази, інституційної спроможності органу місцевого самоврядування у забезпеченні відкритості управлінських процесів, а також загального рівня залученості жителів територіальної громади до прийняття рішень.

Література:

1. Local Government and Social Care Ombudsman. GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/local-government-ombudsman> (дата звернення: 20.03.2025).
2. Аналітичний звіт за результатами дослідження громадської участі у прийнятті політичних рішень у 30-ти територіальних громадах Житомирської, Закарпатської та Львівської областей. 2024. 44 с. URL: <https://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2024/09/Opytuvannya.pdf> (дата звернення: 19.03.2025).
3. Вітвіцький С. Громадська експертиза в умовах розвитку громадянського суспільства. *Юридичний вісник*. 2014. № 1. С. 6–11. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v1_2014/04.pdf (дата звернення: 20.03.2025).
4. Денисова А. Сутність громадського контролю в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2023. Т. 34(73), № 4. С. 196–199. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/4_2023/31.pdf (дата звернення: 22.03.2025).
5. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення 19.03.2025).
6. Звіт щодо громадського контролю над органами місцевого самоврядування в Європі: порівняльне дослідження внутрішнього законодавства окремих європейських держав. Страсбург, 2017. URL: <https://rm.coe.int/zvit-coe-hromadskyi-kontrol-za-oms/1680aef0f4> (дата звернення 19.03.2025).

7. Конституція України: офіц. текст. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 19.03.2025).
8. Про громадський контроль: Проект Закону № 2737-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55101 (дата звернення: 21.03.2025).
9. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР: станом на 5 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 19.03.2025).
10. Результати опитування української молоді 2024. *mriemotadiemorazom*. URL: https://mriemotadiemorazom.org/ukrainian-youth-today?fbclid=IwY2xjawEoJ8dleHRuA2FlbQIxMAABHTgRPqCEEbPWafadgijJ4GOK10ArBZSN3CEhmRJZCn6X6OOoLqg786yn8g_aem_Ix6GofEeAaPjtSGni2bCMQ (дата звернення: 21.03.2025).
11. Сисоєва І., Головай Н., Гриник О. Громадський контроль як форма соціального аудиту: особливості здійснення та перспективи подальшого розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 17. С. 26–31.
12. Смоляр О. Державний та громадський контроль у сфері місцевого самоврядування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 25 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/AVTOREF_2017/Smolyar_2017.pdf (дата звернення: 20.03.2025).
13. Ткаля О. Особливості форм громадського контролю за діяльністю органів публічної влади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 10. С. 324–327. URL: http://lsej.org.ua/10_2024/76.pdf (дата звернення: 20.03.2025).

References:

1. Local Government and Social Care Ombudsman. GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/local-government-ombudsman> [in English].
2. Analitichnyi zvit za rezultatamy doslidzhennia hromadskoi uchasti u pryiniatti politychnykh rishen u 30-ty terytorialnykh hromadakh Zhytomyrskoi, Zakarpatskoi ta Lvivskoi oblastei [Analytical report on the results of the study of public participation in political decision-making in 30 territorial communities of Zhytomyr, Zakarpattia, and Lviv regions]. (2024). 44 p. URL: <https://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2024/09/Opytuvannya.pdf> [in Ukrainian].
3. Vitvitskyi, S. (2014). Hromadska ekspertyza v umovakh rozvytku hromadianskoho suspilstva [Public expertise in the context of civil society development]. *Yurydychnyi visnyk – Legal Bulletin*, 1, 6–11. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v1_2014/04.pdf [in Ukrainian].
4. Denysova, A. (2023). Sutnist hromadskoho kontroliu v Ukraini [The essence of public control in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho – Scientific Notes of Vernadsky Taurida National University*, 34(73), 4, 196–199. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/4_2023/31.pdf [in Ukrainian].
5. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia [European Charter of Local Self-Government]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text [in Ukrainian].
6. Zvit shchodo hromadskoho kontroliu nad orhanamy mistsevoho samovriaduvannia v Yevropi: porivnialne doslidzhennia vnutrishnoho zakonodavstva okremykh yevropeyskykh derzhav [Report on public control over local self-government bodies in Europe: a comparative study of national legislation of selected European countries]. (Strasbourg, 2017). URL: <https://rm.coe.int/zvit-coe-hromadskyi-kontrol-za-oms/1680aef0f4> [in Ukrainian].
7. Konstytutsiia Ukrainy: ofits. tekst [Constitution of Ukraine: official text]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> [in Ukrainian].
8. Pro hromadskyi kontrol: Proiekt Zakonu № 2737-1 [On public control: Draft Law No. 2737-1]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55101 [in Ukrainian].

9. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR: stanom na 5 berez. 2025 r. [On local self-government in Ukraine: Law of Ukraine of May 21, 1997 No. 280/97-VR: as of March 5, 2025]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-Вр#Text> [in Ukrainian].

10. Rezultaty opytuvannia ukraïnskoi molodi 2024 [Results of the Ukrainian youth survey 2024]. *mriemotadiemorazom*. URL: https://mriemotadiemorazom.org/ukrainian-youth-today?fbclid=IwY2xjawEoJ8dleHRuA2FlbQIxMAABHTgRPqCEEbPWafadgijJ4GOK10ArBZSN3CEhmRJZCn6X6OOoLqg786yn8g_aem_Ix6GofEeAaPjtSGni2bCMQ [in Ukrainian].

11. Sysoieva, I., Holovai, N., & Hrynyk, O. (2024). Hromadskyi kontrol yak forma sotsialnoho audytu: osoblyvosti zdiisnennia ta perspektyvy podalshoho rozvytku [Public control as a form of social audit: implementation features and prospects for further development]. *Investysii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, 17, 26–31 [in Ukrainian].

12. Smoliar, O. (2017). Derzhavnyi ta hromadskyi kontrol u sferi mistsevoho samovriaduvannia [State and public control in the field of local self-government] (PhD dissertation abstract). Kharkiv. 25 p. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/AVTOREF_2017/Smolyar_2017.pdf [in Ukrainian].

13. Tkalia, O. (2024). Osoblyvosti form hromadskoho kontroliu za diialnistiu orhaniv publichnoi vlady [Features of public control forms over the activities of public authorities]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, 10, 324–327. URL: http://lsej.org.ua/10_2024/76.pdf [in Ukrainian].